

ORW 417

UNCLAS SEP 10 1994 42

ՀԱՄԱՌՏԵԼ

ՈՒՐՄԱՆԻՍ 11 ՅՈՒՆԻՍ 1841

I - 5 *Scaphium* .

— Կերևնայ որ Պէլլ-բառնի իշխանին ու այն երկ-

Բարձրագոյն ԳՈՒԼԸ Հետադոյ փոփոխութիւն

Նորին Սահմութիւն Ուէշտ փաշան արտաքին գործաց նախկին պաշտօնատարը , Վեհափառ Լեք նախալին հրամանաւը ամուս 1 ին , Գաղը խայի դեսպանն ընտրուեցաւ Բարձրագոյն Ղրանը կողմանէ : Էտեւեալ օրը՝ Տէրութեան մեծամեծ պաշտօնատարները այցելութիւն գալին յիշեալ փաշային , ուրախակից ըլլալով Վեհափառ Երբային անոր ցըցուցած մտերմութեանը վրայ :

«Պարզ՝ խոնաւութեան տեսակ մըն է, որ իր լըլըայ մարդ
իր հագուստին վրայ, երբոր իր պաշտօն իրիկունը, ու
ասիկա երջայ, որովհետեւ ցերեկ ատենը արեւը կը տալը»

Պարզին ջրային մասունքները բոլոր գիշերը վեր կեն լին . Բայց արևը ծագելուն պես , անոր տաքութենէն օդը տարածվելով ու բարակնալով չի կրնար ան ջրային մասունքները վերցնել , որոնք պղտիկ շիթի ձևով վար կիշնան ու ասիկա օգէն իրաճ ցօղն է . միւս կերպ ցողը տունկերուն արտաշնչութիւնէն առաջ կուգայ , որն որ շատ անգամ բուսականապէս կը ժողվլովի անոնց վրայ . ու ասոր փորձը ընել ուզողը , կրնայ դիշերը գոցել ամառնով մը ի՛նչ բոյս որը լայ , ըսենք թէ կաղամբ մը (Լահանայ մը) ճտեկեայ օրրաապրովանց կադամբ տաննէն աս-

Լ՝ԳԵՐՆԱԼ ՄԹՆՈՂՐԱԽԻՆ ԱԷՋԸ ԻՂԱԾ ՄԱՈՒՍԽՈՒԴՆԵՐԷՆ

Թէ որ () դատարանը չ'ընտրէր չ'ապառկներէն մէկուն կեանքին՝ պատուոյն կամ ընչիցը վնասելու ըլլայ, և ապա տարբերութիւնից ըստայոյն առնուի քերականութիւնէ կամ անոնց պատուը անգամ նախատեսու ըլլայ իսկոյն չ'արտադրող պիտի պատժուի :
Այլ երջապէս մեր հիմնական որոշումները ամեն նախնային ըլլալու համար, աս յայտարարութիւնը թող հրատարակելի կըլլին բոլոր քաղաքներուն մէջ :

Տուեալ 'ի Վերապի 16-28 հոկտեմբ. 1841 :
Ստորագրեալ . Ստատիստիկ փաշայ :

Քաղաքիս աղջկանց դպրատան բարենաամ հիմնադիր զմեռելոյն մեծապատիւ Սարգսեան հայրը աղան երկուշաբթի օրը զաղղկական շրջանաւոր կոտորանքով սպաննուեալն էր, ուր տեղ ամիս մըն է որ հասած էր թանկացի քանակ սրտով :

Ինչպիսիք բոլոր հայերուն սրտին մըլիթարու թիւնը ու ուրախութիւնը, չ'ափէն աւելի է . որովհետեւ իրենց բարեբաղի ու աղքատներ քաղաքակիցը տնտեսու արժանի եղան, որուն կենդանի ձայնիւ սրտի ընտանեկան խորին երախտագիտութիւնը ու շնորհակալութիւնը կրնան յայտնել :

Վերապի և Վերապի :

Փարիզը երևելի երաժշտներէն մէկը՝ Ս. Լ. Կելեն անունով, վարպետական գործիք մը հարկեց որ խիստ հարկաւոր է երաժշտական արհեստին : Փիանո կոչուած նուագորդին բանալիայ շո թային տակը՝ փոքրիկ մեքենայ մը գընելով, որ գրեթէ ծածուկ կը մնայ, ինչ հզօնակ հնչեցնելու որ ըլլայ մէկը՝ իսկ և իսկ կը տըլուի յիշեալ մեքենայով :

Երաժշտութիւն յօրինողները շատ դժ պիտի ըլլան աս սլառական գիւտին վրայ . ինչու որ իրենց մոքի աղբիցութեան խիստ փոքրիկ մասը ևս բնական կորստիւր . մէկ զլանակ (մեքենան) մը կայ որով զմեռած թուղթ մը կ'անցնի անդադար, ու հետո՝ զհետէ կընդունի բանալիայ միւլմը և նոյն վայրէ կեանքին մէջ կը տըլուի երաժշտական նշանագիծերը (նոթաներ) :

ասոր համար է որ միակ որոտումի ձանին տեղը՝ թնդիւն մը կը լսենք, որ հազարի կերպիւ կը փայլատակի ու օգը բոլորովն կրակ կը գտնայ : Երբեքն ալ փայլակը միայն կը տեսնենք ու որոտումը չենք լսեր . ասիկա ալ կը ըլլայ որովհետեւ արտաշնչութիւնները ամեն կողմէ մըլելով ու շարժելով կրնան բոլորովն, ասանց բարձրադրոյն ամպը վարի եղած ամպին վրայ բռնութեամբ խնայու, որ թնդիւն պատճառով :

Կայծակ : Երբոր որոտումը կը գոյանայ խիստ շատ կը պարծիւթի ծծումբի և բորակի (կիւլէրիլի) մէկ տեղ ժողովուրդով, ու երբոր օգը սաստիկ կը մէլ գանի, քէպի կրկնու և կ'ընայ ահադին գողգոյնով՝ անասներ կայծակ կը կոչի, ասիկա կրնայ մեղացունել ինչ կենդանիի հանդիպելու որ ըլլայ, և ուսկից որ անցնի կրակ կը ձգէ :

Հոր մոլի : Վանսէն եղած գողգոյններէն կը գոյանայ, որն որ վեր կըլլայ ու օգոյն մէջ կը ցրի, ասանց շատաւն (շամալթ) հանելու կամ վնաս մը տալու : Եւ հորը կը տեսնուի հասարակօրէն գերեզմանոցներու մէջ, կախած մարմիններու վրայ և ճախնային (պաթաղ) տեղանքը :

Եւ օգտակար գիւտը՝ երաժշտական սղագրութիւն մըն է, ուսկից անհամար օգուտներ պիտի աւաջ գան :

(Վանսի . Օրագր . Վանսի :)

Վերապի Ստատիստիկ Վանսի գողգոյններէն թիւը՝ 1840 ին եղած աշխարհագրին նայելով, հետեւեալն է :

Վանսի	Օրագր
Ստատիստիկ	501,793
Ստատիստիկ	737,699
Ստատիստիկ	103,830
Վերապի	2,428,921
Բենիլիանիա	1,724,022
Սարիլանդ	469,232
Քարիլանս հարաւային	594,398
Գինեղէ	829,210
Կիւրճ Գողգոյնայի	43,712
Ղէօրճիա	677,197
Լուիճիանա	351,176
Օհիո	1,519,467
Իլինէզէ	474,404
Վերապի	95,642
Ուիսքոնսին	30,752
Վերապի	284,574
Քենէլիքուդ	310,015
Վերապի	291,948
Վերապի	273,306
Տէլուարա	78,083
Վերապի	1,233,797
Սիւսիլի	375,651
Ֆլորիդա	54,207
Քարիլանս հիւսիսային	753,110
Վերապի	569,645
Քենիլքի	777,397
Ինտիանա	683,314
Միսսուրի	381,102
Միքսիկան	211,705
Եօվա	43,068
Ընդ ամենը	17,100,572

Թուղ աստղ կը կոչին ան մետեորաները՝ որոնք իւրապէս և բոլորովն գողգոյններէն կը շինուին, ուստի ուսան մէջ յաճախ կը տեսնուին աստղի ձևով՝ որ գիտես թէ երկինքէն վար կ'ընան : Ստատիստիկ օգոյն մէջ կը ցրի աս հորը . բայց երբեքն ալ կը պատահի որ միշտ գիտենք կ'ընայ, ու անասներ ուրիշ բան չի մնար բայց միայն ձերմակ ու մաճուցիկ նիւթ մը գլխովին հատած ըլլալով կը վերադառնան :

Թաթառ՝ զարհուրելի օգուտներ մըն է ու շատ մեծ վնասներ կրնայ պատճառել . թաթառները հասարակօրէն կը սկըսին մէկ ամպէ մը որ շատ փոքրիկ է, բայց ետքը խիստ կը մեծանայ քիչ ատենի մէջ մէկ տեղ ժողովուրդ շողիներէն, մեծ և թանձր ամպի նման որ վերէն վար կ'ընկնայ, կամ վարէն վեր սիւնաձև, որ գրեթէ խիստ ալեկոծեալ ծովու ձայն կը հանէ, փայլակներ կարծակէ և երբեքն ալ կայծակներ կ'ընցընէ . շատ անգամ ևս չորս դին սաստիկ անձրև ու կարկուտ կը թափէ, որով կարող է նաեւ ընկղմելու, ծառեր ու տներ կործանելու : Վաւախները շատ ջանք կընեն որ փախան անկից . ու երբոր չեն կրնար հեռանալու, թաթառին տակը չի

Եւրոպայէն Միացեալ Վանսիները եկողներուն թիւը աս տարի շատ պակասեցաւ, ու անցած տարւան հետ բաղդատելով՝ 100 ին 60 պակաս է : Հոն վար I էն մինչև 1 մայիսի 1840, միայն Վերապի 10,000 հոգի եկած էին . բայց աս տարի նոյնքան միջոցի մէջ՝ 4000 հոգիէն աւելի մարդ չեկաւ :

Եւ նուագութեան պատճառ եղաւ կրնան, Վերապի Ստատիստիկ Վանսի գողգոյններէն մէջ պատերազմ բացուելու հաւանական կարծիքը, ու մէյ մըն ալ աւուտուներուն երկար ժամանակ զէշ վիճակի մէջ մնալը, ու ստակի նուալութիւնը՝ որոնք հետզհետէ Եւրոպայեցոյ աչքէն կը հեռացունեն այն պատրանքը՝ որ մէկ ատեն յիշեալ երկիրները ունենին :

(Օրագր . Վերապի . Վերապի :)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
ԶԱՄԻՆՆԻՒՆ

11 հոկտեմ :

Թիւսիւն մեր վերջի թիւէն հոքը քաղաքիս աւուտուներին նշանաւոր փոխութիւն մը չեղաւ, բայց և այնպէս հասարակօրէն գրեթէ բոլոր ապրանքներուն գիները քիչ շատ սկսան շարժիլ . ուրոնցմէ երեւելիներուն արժողութիւնը կը նշանակենք հոս տեղը :

Բամալակ : Եւրոպայէն մեքենայի բամալակներուն գիները բարձրանալուն պատճառով՝ հոս ալ անպակաս կը վաճառուին Վերապի Վերապի, Վերապի ու Վերապի համար : Զմեքու հիմայ հազիւ թէ 400 պակաս բամալակ մնայ քաղաքիս մէջը : Եւ օրվան արժողութիւնը հետեւեալն է :

Սպառնա	ղուտուշ	240
Քերպաղաճ	"	238
Վասապա	"	238
Պայրնոր ֆուսոն	"	230

Բուրդ : Վերապի վաճառականները միշտ ծախու կ'աւանդեն . անոր համար աս ապրանքին գիները օրէ օր կը հաստատուին . լաւ տեսակ չի բանված բուրդը Պերպաճի և Կուտիկայի 210-220 զուտուշ

Հասած թնդանթ նետելով կը ցրուեն զանիկա :

Եւ օգուտներ չ'ապառկող երեքտրական գողգոյններէն է՝ երեքտրական մարմինները՝ իրենց կը քաշեն թեթեւ մարմինները՝ որոնք շատ հեռու չեն իրենցմէ . թէ որ երեքտրական ամպ մը երկրի մակերևութին մօտիկ անցնելու ըլլայ, ջուրը իրեն կը քաշէ, որն որ քիչ մը կը բարձրնայ, ուսկից գուրս կ'ընան անթիւ ջրային մասնիկներ, որ կը կաղմեն իսկոյն ան սիւնը՝ գողգոյններէն շինած : Երբոր ջուրը քիչ քիչ բարձրացած է, կամ թէ նոյն ամպը ըստ բաւականին վար իջած է, ամպին և ծախով մէջ տեղը փայլակ մը կը հանէ, ու կայծակը կը զարնէ ինչ որ հանդերպելու ըլլայ : Վերապի, որովհետեւ թաթառները սաստիկ ցնցում մը կ'ուտան, զարմանալի բան մը չի որ շատ անգամ մեծ փոթորիկ, անձրև ու կարկուտ կը պատճառեն անոնք :

գիւրաւաճառ է . երկրորդը՝ 190-200 : Բանված առաջին տեսակը՝ 300 զուգուշ . երկրորդ տեսակը՝ 200 . սեւ՝ 190 :

Փաւամուտ : Խիտ քիչ ապրանք մնաց լաւ տեսակէն . 85 զուգուշ խոնթարը (ծարստու տեսակը) . ու 70 զուգուշ խնկիլիզու տեսակը գիւրաւաճառ են . երկրորդ ապրանքը՝ 55-56 , ու վարնոյը՝ 30 զուգուշ է :

Մետաքս : Գրեթէ մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի ինչպէս որ մեր վերջի թիւովը ծանուցինք , զինքերուն ալ նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ :

Լճիօն : Գնոյ առնող պակաս չէ 66 ½ - 67 զուգուշ չէքին . թէպէտև հաւարակայ կարծիքին նայելով առ ապրանքը պէտք է որ իջնայ . բայց առոր հակառակը կը տեսնանք որ օրէ օր յիշեալ գէնքերը կը հաստատուին :

Սակամոնի : Բիւշ ապրանք կուգայ դուրսերէն . լաւ տեսակը՝ 280-285 զուգուշ . երկրորդը՝ 270-275 զուգուշ օխան գիւրաւաճառ է :

Լճա անգամ Լաւրալայէն խիտ ծախորդ լուրեր առինք . երկու երեւելի սեղանաւորներ (պանքերներ) մնանկացեր են յիշեալ մէջ , որոնցմէ մէկը 8 միլիոն ֆիօրին պարտք ունի եղեր չէ միւսը 4 միլիոն ֆիօրին . նմանապէս Լոնտոն և փարիզ ուրիշ սընանկութիւններ պատահել են . որոնք անշուշտ առուտուրէն բացվելուն մեծ արգելք կը լինեն ու շատ վնաս պիտի ստանան . բայց և այնպէս կը յուսանք որ քիչ առնելին մէջը կրկին առուտրական հաւատարմութիւնը կը հաստատուի :

ՓՈՒՆԵՆԿՈՒԹԻՒՆԻՐ

ԻՋՄԻՌԱՆԻԷ

7-10 Յուլիս :

Լոնտոն	109 ¾
Մարսիլիա	173
Փարիզ	
Շէնուլա	173
Թրեստ	446-450
Լիւփօն	
Կոստանդնուպօլիս	Հարիւրին

ԳՆԱԵՂԵՆ ՍՏԵՒՆԻՐ

Տերէքի ըրեալ (չարքի գին)	25
Չիէքի	24
Հինգ Գլանքնոյ	23
Հինգ տրախի	20 ½
Սոսկոֆի ըրեալ	19
Հին քսանոյ	25
Նոր քսանոյ	22
Եւրոլը	54
Սաճառ	53
Բուպիէ	10
Սահմուտիյէ	80
Սըսըր	28
Սոսմար	31
Բուշուտ	32

ՀԱՐՓՄՈՒՆԻՐ

Եւստրիական Լճա ընկերութեան շոգենաւորներ ,

Լատինացոյ թիւով :

Թրեստէն կելայամմէն ամսու . 1 , 16

Կը հասնի՝

Լնքոնա՝ ամմէն ամսու	2 , 17
Քօրֆու՝	5 , 20
Փաթրաս՝	6 , 21
Փիրէոս (Լթէնք)	8 , 23
Սիրա՝	9 , 24
Իզմիր՝	11 , 26
Կոստանդնուպօլիս	13 , 28
Կոստանդնուպօլիսէն կելայամմէն ամսու	5 , 20

Կը հասնի՝

Իզմիր՝ ամմէն ամսու	7 , 22
Սիրա՝	8 , 23
Փիրէոս (Լթէնք)	12 , 27
Փաթրաս՝	14 , 29
Քօրֆու	15 , 30
Լնքոնա՝	18 , 2-3
Թրեստ՝	19 , 3-4

Թրեստ երթալու համար ,

Իզմիրէն կելայամմէն ամսու	7 , 22
Սիրայէն	11 , 26
Փիրէոսէն	12 , 27
Փաթրասէն	14 , 29
Քօրֆուէն	15 , 30
Լնքոնայէն	18 , 2-3

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

Վեննայու Միլիթարեան ուխտէն վերապատուելի Յովնանեանց . Պօղոս վարդապետը , որու հետ տեսութիւն ընելու պատիւ ունեցանք , Հրահանգ աստեղագիտական տնունով նոր գիրք մը շնամ է գիւսաւոր աստեղացի վրայ , որու մէջը բաւական հետաքրքրական ու գիտնալու արժանի բաներ ըլլալով անշուշտ բոլոր հայագիւղ ուսումնասէրները փափազանք պիտի ստանան յիշեալ գիրքէն , ուսկից կըրնան կերպ կերպ օգտակար ծանօթութիւններ քաղել :

Յունարէն , գաղղիերէն , ու իտալերէն ղիտցող անձ մը՝ իր ծառայութիւնը կը մատուցանէ անոնց որ հարկաւորութիւն ունին յիշեալ լեզուներով գիրքերը տալու կամ թէ սորվելու զանոնք :

Ուղղորդ՝ Յունաց դպրատան գրքատունը կրնայ գտնուիլ զանիկա :

Փարիզ քաղաքին մէջ՝ Սօթէս տնունով վարպետին հետաքրքիր շխաւիք քեսէյին , ոչոսինն պարք թուլեցաւ քեսէյին մէջը Լէնի տիւնեա փէլէ մնկին զուտը :

Մինչև հիմայ Լէնի տիւնեա փէլէսէնկին գէշ հոտը ու գէշ համը ցրելու (տէֆ ընելու) համար գործածված հարմարը՝ կատարեալ չըլլալով , ոչոս աղնիւ գեղին օգտակարութիւնը թերի մնացեր էր : Եւ հա այս անգամ հարմար յիշեալ փէլէսէնկի քեսէնեառու առաջին ներդրածէի օգուտը և իսկ բնաւորութիւնը ազդու կը յայտնէ , ու գործածողին բնազդունք չը բերելու գիւրթ թիւնը ունի թէ՛ արանայ և թէ՛ կանանց սրտոսհեալ մէջքի պարզութիւնը և փաւ ախտին , թէ՛ հին ըլլայ և թէ՛ նոր ըլլայ . միւսը ախտին համար ալ մէկ հատիկ ազդու զեղ է : Յիշեալ քեսէնեան Լէնի տիւնեա փէլէսէնկին և հիւսմէյին որ մարդուս ստամոքսին մէջ գիւրթութեամբ կը հալի , Լաւրալայի բժիշկներէն շատ անգամ փորձըված ըլլալով , ու ասոր նման ուրիշ գեղորիւ իցմէ աւելի գործածվելով՝ օգուտը (հաստէն) տեսնելին յայտնի ըլլալը ի հարկէ գործածողներուն կատարեալ հաւատարմութեամբ բաւական վկայ մը կրնայ ըլլալ :

Լճա դեղը՝ որչափ և ինչ կերպ գործածվել , իր մահափաղցին մէջ եղած թուղթէն կրնայ հասկըլիլ :

Պօղոս՝ Վալաթիա Մէվլէխանէյին մօտ , Սինիօր Լնթօնի Վալէյա կուգլած էղաճին՝ ղիւրաֆա նշան կախված խանութը կը գտնուի :

Իզմիր՝ Լնեայիօ Վոմնեա էղաճին խանութը :

ԻՐԱՆԻԱՅԻ ՄԱՐԿԱՆԵՐ . առ Օրագրող

Հարաւոր անգամ մը կը տըպիլ :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զուգուշ է , կանխիկ , ու որ ուղէ կրնայ ստորագրվիլ :

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Պօղոս՝ Վէշիւր խանը Լշ միջոյ Սաւալանեան Վաւիթ աղային գրատունը :

Պարոս՝ Բապարճեան Սատթէոս ու Վրիդոր աղայից մաղաղան :

Լշէքսանդրիա՝ Լշաղանեան Վարապետ աղային մաղաղան :

Յոպպէ (Լաֆա) մեծապատիւ Սուրատ Լշային գրատունը :

Թրեստ՝ Լրեան Վրիդոր աղային գրատունը :

Լշրդու՝ Յակոբճանեան աղայ Սարգսին մաղաղան :

Լշն՝ Բարիկեանց Յարութիւն աղային մաղաղան :

Տիարպէրի՝ Պարոն Վամիսնոսին մաղաղան :

Լաշ՝ Պըլըքընեան աղայ եղբայր մաղաղան :

Պաղտատ՝ Լնգղիյ առաջին թարգման աղայ խանիկէն տունը :

Վաւրէժ՝ Լշանեան Վաղարեանց Յակոբ աղային վաճառատունը :

Պոմպա՝ յարդի պարոնաց Լշանուր որդեոց և ընկերաց վաճառատունը :

Ի ՏՊԵՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆԵՆՈՒՄ ՊԵՊՕՆԵՆ